

**Полтавська державна аграрна академія**

Кафедра безпеки життєдіяльності

**ЗАТВЕРДЖУЮ**

Завідувач кафедри, доцент



Т.Г. Лапенко

“ 29 ” 08 2016 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**Безпека життєдіяльності та основи охорони праці**

спеціальність **101 «Екологія»**

галузь знань **10 «Природничі науки»**

факультет - **Агротехнології та екології**

Полтава – 2016

Робоча програма навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» для студентів за спеціальність «Екологія»,

Розробники: Опара Н.М. к.с.-г.н., доцент кафедри БЖД

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри «Безпека життєдіяльності»


Протокол від 29 серпня 2016 р. № 1

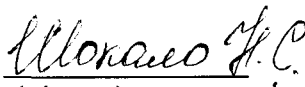
Схвалено науково-методичною радою спеціальності «Екологія»

Протокол від «1» вересня 2016 р. № 2

«1» вересня 2016 р.

Голова



  
(підпис)

## 1. Опис навчальної дисципліни

Елементи характеристики	Денна форма навчання
Загальна кількість годин	90
Кількість кредитів	3
Місце в індивідуальному навчальному плані студента(обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова
Рік навчання (курс)	1
Семестр	1
Лекції (годин)	18
Практичні (семінарські) (години)	-
Лабораторні (години)	12
Самостійна робота (години)	60
в т.ч. індивідуальні завдання (вказати вид) (годин)	-
Вид підсумкового контролю	залік

## 2. Заплановані результати навчання

**Мета навчальної дисципліни:** набуття студентом компетенцій, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання, а також формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку; надання знань, умінь, здатностей (компетенцій) для здійснення ефективної професійної діяльності шляхом забезпечення оптимального управління охороною праці на підприємствах (об'єктах господарської, економічної та науково-освітньої діяльності), формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку і усвідомлення необхідності обов'язкового виконання в повному обсязі всіх заходів гарантування безпеки праці на робочих місцях.

**Завдання навчальної дисципліни:** опанування знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення безпеки персоналу та захисту населення в небезпечних та надзвичайних ситуаціях і формування мотивації щодо посилення особистої відповідальності за забезпечення гарантованого рівня безпеки функціонування об'єктів галузі, матеріальних та культурних цінностей в межах науково-обґрунтованих критеріїв прийнятного ризику; набуття студентами знань, умінь і здатностей (компетенцій) ефективно вирішувати завдання професійної діяльності з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці та гарантуванням збереження життя, здоров'я та працездатності працівників у різних сферах професійної діяльності.

### **Компетентність:**

**знання:** сучасних проблем і головних завдань безпеки життєдіяльності та вміння визначити коло своїх обов'язків з питань виконання завдань професійної діяльності з урахуванням ризику виникнення небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання;

**вміння:** оцінити середовище перебування щодо особистої безпеки, безпеки колективу, суспільства, провести моніторинг небезпечних ситуацій та обґрунтувати головні підходи та засоби збереження життя, здоров'я та захисту працівників в умовах загрози і виникнення небезпечних та надзвичайних ситуацій

**способи мислення:** здатність орієнтуватися в основних методах і системах забезпечення техногенної безпеки, обґрунтовано вибирати відомі пристрої, системи та методи захисту людини і природного середовища від небезпек; обґрунтування вибору безпечних режимів, параметрів, виробничих процесів (в галузі діяльності); обґрунтування та методичне забезпечення проведення навчання серед працівників та населення з питань безпеки життєдіяльності та дій за надзвичайних ситуацій; вміння надати допомогу та консультації працівникам та населенню з практичних питань безпеки життєдіяльності та захисту у надзвичайних ситуаціях;

**професійні, світоглядні і громадські якості:** здатність орієнтуватися в основних нормативно-правових актах в області забезпечення безпеки; знання організаційно-правових заходів забезпечення безпечної життєдіяльності та вміння обґрунтувати та забезпечити виконання у повному обсязі заходів з колективної та особистої безпеки; проведення заходів з профілактики виробничого травматизму та професійної захворюваності; здатність до організації діяльності у складі первинного виробничого колективу з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці; методичне забезпечення і проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці серед працівників організації (підрозділу);

**морально-етичні цінності:** оцінювати стан готовності підрозділу до роботи в умовах загрози і виникнення НС за встановленими критеріями і показниками та надавати консультації працівникам організації (підрозділу) щодо підвищення його рівня; здатність аналізувати механізми впливу небезпек на людину, визначати характер взаємодії організму людини з небезпеками середовища існування з урахуванням специфіки механізму токсичної дії небезпечних речовин, енергетичного впливу та комбінованої дії уражальних факторів.

### **3. Програма навчальної дисципліни**

**Тема 1.** Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Ризик, як кількісна оцінка небезпек.

**Тема 2.** Природні загрози, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки.

**Тема 3.** Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Типологія аварій на потенційно-небезпечних об'єктах.

**Тема 4.** Соціально-політичні небезпеки, їхні види та особливості. Соціальні та психологічні чинники ризику. Поведінкові реакції населення у НС.

**Тема 5.** Застосування ризик-орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС.

**Тема 6.** Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та АТО у НС.

**Тема 7.** Управління силами та засобами ОГ під час НС.

**Тема 8.** Загальні питання охорони праці. Правові та організаційні основи охорони праці. Державне управління охороною праці, державний нагляд і громадський контроль за охороною праці.

**Тема 9.** Організація охорони праці на підприємстві.

**Тема 10.** Навчання з питань охорони праці.

**Тема 11.** Профілактика травматизму та професійних захворювань.

**Тема 12.** Основи фізіології та гігієни праці.

**Тема 13.** Основи виробничої безпеки.

**Тема 14.** Основи пожежної профілактики на виробничих об'єктах.

#### 4. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
л		п	лаб	с.р
<b>Тема 1.</b> Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Ризик, як кількісна оцінка небезпек.	6	2		4
<b>Тема 2.</b> Природні загрози, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки.	6	2		4
<b>Тема 3.</b> Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Типологія аварій на потенційно-небезпечних об'єктах.	10		2	8
<b>Тема 4.</b> Соціально-політичні небезпеки, їхні види та особливості. Соціальні та психологічні чинники ризику. Поведінкові реакції населення у НС.	6	2		4
<b>Тема 5.</b> Застосування ризик-орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС.	2	2		-
<b>Тема 6.</b> Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та АТО у НС.	4			4
<b>Тема 7.</b> Управління силами та засобами ОГ під час НС.	4			4
<b>Тема 8.</b> Загальні питання охорони праці. Правові та організаційні основи охорони праці. Державне управління охороною праці, державний нагляд і громадський контроль за охороною праці.	4	2		2
<b>Тема 9.</b> Організація охорони праці на підприємстві.	6	2		4
<b>Тема 10.</b> Навчання з питань охорони праці.	2	2		-
<b>Тема 11.</b> Профілактика травматизму та професійних захворювань.	6	2		4
<b>Тема 12.</b> Основи фізіології та гігієни праці.	24		10	14
<b>Тема 13.</b> Основи виробничої безпеки.	4			4
<b>Тема 14.</b> Основи пожежної профілактики на виробничих об'єктах.	6	2		4
<b>Усього годин</b>	<b>90</b>	<b>18</b>	<b>12</b>	<b>60</b>
<b>ЗАЛІК</b>				

## 5. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна форма
1.	<b>Тема 1.</b> Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Ризик, як кількісна оцінка небезпек.	
2.	<b>Тема 2.</b> Природні загрози, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки	
3.	<b>Тема 3.</b> Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Типологія аварій на потенційно-небезпечних об'єктах. Лабораторна робота №1. Тема: «Дослідження виробничого шуму»	2
4.	<b>Тема 4.</b> Соціально-політичні небезпеки, їхні види та особливості. Соціальні та психологічні чинники ризику. Поведінкові реакції населення у НС.	
5.	<b>Тема 5.</b> Застосування ризик-орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС.	
6.	<b>Тема 6.</b> Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та АТО у НС.	
7.	<b>Тема 7.</b> Управління силами та засобами ОГ під час НС.	
8.	<b>Тема 8.</b> Загальні питання охорони праці. Правові та організаційні основи охорони праці. Державне управління охороною праці, державний нагляд і громадський контроль за охороною праці	
9.	<b>Тема 9.</b> Організація охорони праці на підприємстві	
10.	<b>Тема 10.</b> Навчання з питань охорони праці.	
11.	<b>Тема 11.</b> Профілактика травматизму та професійних захворювань	
12.	<b>Тема 12.</b> Основи фізіології та гігієни праці Лабораторна робота № 2. Тема: «Дослідження параметрів, що описують вологість у навчальних приміщеннях»	2
	Лабораторна робота № 3-4. Тема: «Розрахунок штучного та природного освітлення виробничого приміщення»	4
	Лабораторна робота № 5-6. Тема: «Визначення швидкості повітряних потоків на робочому місці»	4
13.	<b>Тема 13.</b> Основи виробничої безпеки	
14.	<b>Тема 14.</b> Основи пожежної профілактики на виробничих об'єктах	
	<b>Разом</b>	<b>12</b>

### 9. Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва теми	Види навчальної роботи студентів						Разом по темі
	відвідування лекцій	виконання та захист лаб. роб	виконання самостійної роботи	поточна контрольна робота №1	поточна контрольна робота №2	підсум. к.р.(тести)	
<b>Тема 1.</b> Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Ризик, як кількісна оцінка небезпек.	2		2				
<b>Тема 2.</b> Природні загрози, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки.	2		2				
<b>Тема 3.</b> Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Типологія аварій на потенційно-небезпечних об'єктах.		5	2/2				
<b>Тема 4.</b> Соціально-політичні небезпеки, їхні види та особливості. Соціальні та психологічні чинники ризику. Поведінкові реакції населення у НС.	2		2	5			
<b>Тема 5.</b> Застосування ризик-орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС.	2		-				
<b>Тема 6.</b> Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та АТО у НС.			4			10	
<b>Тема 7.</b> Управління силами та засобами ОГ під час НС.			4				
<b>Тема 8.</b> Загальні питання охорони праці. Правові та організаційні основи охорони праці. Державне управління охороною праці, державний нагляд і громадський контроль за охороною праці.	2		2				
<b>Тема 9.</b> Організація охорони праці на підприємстві.	2		2				
<b>Тема 10.</b> Навчання з питань охорони праці.	2		-		5		
<b>Тема 11.</b> Профілактика травматизму та професійних захворювань.	2		2				
<b>Тема 12.</b> Основи фізіології та гігієни праці.		20	3/3/3				
<b>Тема 13.</b> Основи виробничої безпеки.			2				
<b>Тема 14.</b> Основи пожежної профілактики на виробничих об'єктах.	2		2				
<b>Разом</b>	18	25	37	5	5	10	100



## 10. Рекомендована література

### Основна

1. Желібо Є.П. Безпека життєдіяльності: / Є.П.Желібо, В.В.Зацарний. Навч.посібн. - К.: Вид-во ВМУРЛУ, 2005. - 256с.
2. Желібо Є.П. Безпека життєдіяльності: /Є.П.Желібо, Н.М.Заверуха, В.В.Зацарний. Навч.посібн. – К.: Вид-во Каравела, 2001. -315с.
3. Ковжога С.О. Безпека життєдіяльності: /С.О.Ковжога, О.Д.Малько, А.М.Полежаєв. Навч.посібн. – Харків: Вид-во Право, 2010. - 220с.
4. Скобло Ю.С. Безпека життєдіяльності: / Ю.С.Скобло, Л.М.Тіщенко, В.Г.Цапко: Навч.посібн. – Вінниця: Вид-во Нова книга, 2000. – 361с.
5. Ярошевська В.М. Безпека життєдіяльності: / В.М.Ярошевська. Навч.посібн. – Київ: Вид-во Кондор, 2004. - 560с.
6. Мягченко О.П. Безпека життєдіяльності людини та суспільства: /О.П.Мягченко. навч.посібн. –К.: Вид-во Центр учбової літератури, 2011. -383с.
7. Пістун Л.Г. Безпека життєдіяльності: / Л.Г.Пістун, А.П.Березовецький, А.М.Тубальцев. Навч.посібн. – Львів: Вид-во Каравела, 2003. – 182с.
8. Цапко В.П. Безпека життєдіяльності: / В.П.Цапко. Навч.посібн. - К.: Знання-Прес, 2003. - 395с.
9. Гандзюк М.П. Основи охорони праці: навч.посібн./ М.П.Гандзюк, Є.П.Желібо, М.О.Халімовський. - К.: "Каравела", 2003.- 408с.
10. Жидецький В.Ц. Основи охорони праці: навч.посібн./ В.Ц.Жидецький. - Львів:Укр.академія друкарства, 2006.- 324с.
11. Москальова В.М. Основи охорони праці: підручник / В.М.Москальова -К.: Професіонал, 2005. - 672с.
12. Трахтенберг І.М. Гігієна праці та виробнича санітарія: підручник / І.М.Трахтенберг. -Київ, 1998.- 254с.
13. Федоров М.І. Збірник законодавчих та нормативних актів з охорони праці: навч.посібн /М.І.Федоров, О.М.Костенко, О.У.Дрожчана. - Том 1. Полтава: Інтерграфіка, 2004. -336 с.
14. Федоров М.І. Нормативні акти і документація з охорони праці, що діє у межах підприємства: навч.посібн. / М.І.Федоров, О.М.Костенко, О.У.Дрожчана. - Том 2. Полтава: Інтерграфіка, 2004. - 296 с.
15. Федоров М.І. Охорона праці в галузі: навч.посібн./ М.І.Федоров. - Полтава, ПДАА, 2012. - 136с.
16. Федоров М.І. Охорона праці в галузі АПК: навч.посібн. / М.І.Федоров, Т.Г.Лапенко, О.У.Дрожчана. - Полтава: Інтерграфіка, 2005. - 297с.

### Допоміжна

1. Про внесення змін до Закону України "Про охорону праці". - № 191 VII від 12.02.2015 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992, № 49
2. Закон України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення" № 4004-XII від 24.02.1994 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1994. – N 27.
3. Закон України "Про об'єкти підвищеної небезпеки" № 2245-III від 18.01.2001 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

4. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» №77- VII від 28.12.2014 р.

5. «Порядок проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві». – Постанова Кабінету Міністрів України, № 1232 від 30.11.2011 р.

6. Закон України «Про затвердження Загальнодержавної соціальної програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2014-2018 роки» № 178-VII від 4.04.2013 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/178-18>.

7. «Про затвердження Порядку функціонування добровільної пожежної охорони» - Постанова Кабінету Міністрів України, № 564 від 17.07.2013 р.

8. «Про затвердження Інструкції про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування». – Наказ Міністерства фінансів України № 449 від 20.04.2015р.

9. «Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні». – Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 1417 від 30.12.2014р.

10. Положення про штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та Види оперативно-технічної і звітної документації штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, затверджені наказом МВС України від 26.12.2014 № 1406, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 16.01.2015 за № 47/26492.

11. Закон України „Про державний матеріальний резерв” від 24.01.1997 №51/97-ВР.

12. Порядок фінансування робіт із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, затверджений постановою КМУ від 04.02.1999 № 140.

13. Порядок використання коштів резервного фонду бюджету, затверджений постановою КМУ від 29.03.2002 № 415.

14. Порядок створення і використання матеріальних резервів для запобігання, ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру та їх наслідків, затверджений постановою КМУ від 29.02.2001 № 308.

15. Порядок проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, затверджений постановою КМУ від 30.10.2013 № 841.

16. Програма загальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій до дій у надзвичайних ситуаціях, затверджена наказом ДСНС України від 06.06.2014 № 310 (у редакції наказу ДСНС України від -8.08.2014 № 458).

17. Порядок класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнем, затверджений постановою КМУ від 24.03.2004 № 368.

18. Класифікатор надзвичайних ситуацій ДК 019-2010, затверджений наказом Держспоживстандарту України від 11.10.2010 № 457.

19. Методичні рекомендації з питань планування і організації транспортного забезпечення евакуаційних заходів у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій техногенного, природного характеру та в особливий період, затверджені наказом МНС України від 27.07.2005 №102.

20. Методичні рекомендації щодо планування і порядку проведення евакуації населення (працівників) у разі виникнення надзвичайних ситуацій техногенного,

природного та воєнного характеру, затверджені наказом МНС України від 06.09.2004 №44.

### Інформаційні ресурси

#### Інтернет-ресурси

- <http://www.dnopr.kiev.ua> - Офіційний сайт Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду (Держгірпромнагляду).
- <http://www.mon.gov.ua> - Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України.
- <http://www.mns.gov.ua> - Офіційний сайт ДСНС.
- <http://www.social.org.ua> - Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України
- <http://base.safework.ru/safework> - Библиотека безопасного труда МОТ.
- <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».
- <http://www.oxpaha.ru> - ОХРАНА. Інтернет-газета о безопасности.
- <http://www.tehdoc.ru> - Інтернет-проект «Техдок.ру» - ресурс, посвященный вопросам охраны труда и промышленной безопасности.
- <http://www.kodeks-luks.ru> - Нормативные документы в области охраны труда:
- <http://www.gazeta.asot.ru> - Электронная версия газеты «Безопасность Труда и Жизни».
- Офіційне інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>.
- Верховна Рада України <http://www.rada.kiev.ua>.
- Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>.
- Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>.